

كۆدهگانى دووجهمسهرى

20-10-2018

نووسهركان

ناوهندى لىكوئىنهوهى رووداو

كورتە : لەم هەلبژاردنەدا بەشیوەیەکی ئەندازىارى بۆ كراو، هەولێ بە دووجهمسهرى كردنى پرۆسەى سياسى كوردستان دەدرێت. ئەم پرۆسەى ئەوەندە زەق بوو تەووە كەوا بۆنى گوتارى سەردەمى جەنگى ناوخۆیىشى لێدێت. ئەم دۆخە بە هەموو حسابێك پرۆسەى سياسى لە هەرێمى كوردستان بەسەر دوو جهمسهرى سەرەكى سەوز و زەرددا دابەشكەكات. ئەمە چى واتایەك هەلەگەرێت؟

لەم ھەلبۇزاردەدا بەشيوەيەكى ئەندازىرى بۇ كراو، ھەولنى بەدووجەمسەرى كىردنى پىرسەسى كوردستان دەدرىت. ئەم پىرسەسە ئەوئەندە زەق بووئەتەو كەوا بۇنى گوتارى سەردەمى جەنگى ناوخۇيىشى لىدىت. ئەم دۇخە بە ھەموو حسابىك پىرسەسى كوردستان بەسەر دوو جەمسەرى سەرىكى سەوز و زەرددا دابەشەكات. ئەمە چى واتايەك ھەلدەگىرپت؟ ئەم واتايە ھەلدەگىرپت كەوا نىگەرانى ھەندىك لە ھىزەكانى ئۇپۇزىسىيۇن بەراست وەردەگەرپت: لە سىياسەتى دووجەمسەرگىرىدا دەنگەرانى نەرىتى يەكىتى و پارتى زىندوودەبنەو و بەشىكىان كە بەسەر دەنگە خۇلەمىشىيەكاندا رۇكرابوون، دىسان بۇ مەرجەسى سەوز و زەرد دەگەرپتەو. لەمەدا تەنى ئۇپۇزىسىيۇن بارىك ھەلدەگەرپت.

سىياسەتى دووجەمسەرگىرى زىاتر بەسوودى يەكىتى دەبىت. لەلايەكىش پارتى سوودى لىئوئەردەگىرپت. ئەكەرى ھەيە ئەم بابەتەش يەكىك لە ئەندازىرىيە سەركەوتووەكانى گەنجە بىرپارەدەستەكانى ى.ن.ك بىت. ئەوان لەو رىسايە گەيشتوون كەوا چەندى لە پ.د.ك نىزىكەبنەو، ئەو رووبەرووى تووپی دەنگەرانىان دەبنەو. لەئەنجامدا بەشىكى زۇر لە دەنگەكانىان لەدەستەدەن. ئەم دەنگانە لە ھەلبۇزاردەكانى ۲۰۰۹ و ۲۰۱۳ بەشى زۇرى بۇ بزووتنەوئەى گۇران چووە. بەلام ھەركاتىك لەگەل پ.د.ك رووبەرووى تەنگزە و بەرىەك كەوتن بووبىتتەو، ئەو دەنگىكى زۇرىان لى خىبووئەتەو. بۇ نەوونە لە ھەلبۇزاردەكانى ۳۰ نىسانى ۲۰۱۴، كاتىك سەمايەكى ھاوبەش لەنىوان پارتى و گۇران ھانبووەكايەو، يەكىتى ھەستى بە مەترسى دەكرد و لەمەشدا بەتوندى لەرووى پارتى و گۇران وەستايەو. ئەمەش رىژەى دەنگەكانى يەكىتى ھەلكشانە. لەم ھەلبۇزاردەدا دۇخىكى ھاوشيوە ھەست پىدەكرىت!

دەتوانىن كۆدەكانى ئەم دووجەمسەرگىرىيە لە گوفتارى سەركردە گەنجەكانى يەكىتىدا بخوئىنەو. ئەوان لە سەردەمى گىشتىرسى و ۱۱ ئۇكۇتۇبەرىشدا بەردەوام جەختىان لەو دەكردەو كەوا تەرازووى ھىز لە ھەرىمى كوردستان بەزىانى يەكىتى تىكچووە و پىويستە ھاوسەنگى بۇ ھىزە سەركەبىيەكان بگەرپتەو. بۇيە كاتىك لە جفرەكانى كوفتارىان ورددەبنەو تىدەگەين: ئەوان لەو نىگەران بوون گىشتىرسى لەلايەك بەرىەك كەوتنى جىددى لەنىوان يەكىتى - عىراق بەھىنئەكايەو و لەمەشدا يەكىتى بەشىكى زۇر لە ناوچەكانى نفوزى لەدەستىدات. لەلايەكىش ئەكەرى سەركەوتنى پىرۇژەى گىشتىرسىدا پارتى جومگە ستراتىژىيەكانى پىرسى كورد قۇرغ بكات. بۇيە بەھەموو شىوەيەك لە ھەولدا بوون گىشتىرسى دواخىرى: ياخود ناوبۇزىوانى نىودەولەتى قبولىكرىت.

لەم سەردەمەشدا سەركردە گەنجەكانى يەكىتى، دەيانەوئە بە ھىنانەوئە بەرھەم ئەحمەد سالىح، تاى تەرازووەكە بەسوودى يەكىتى بشكىنەو. ئەوان دەيانەوئە بەم ھەنگاوە لەسەر ئاستى عىراقىش وەكوو ھىزىكى سەركەكى كوردستانى رۇلىان لە دارشتنى سىياسەتەكاندا ھەبىت. بۇيە كاتىك جفرەكانى گوتارىان دەخوئىنەو، دەزانىن كەوا ھەم و خەمىيان ئەوئەيە تاى تەرازووى ھىزەكان لە كوردستان راست بگەنەو. ئەوان ھەموو رىزبەندىيەكانى خۇيان بەپىنى پارتى پىناسەدەكەن و ھۆكارى نىگەرانىيەكانى پارتىش لەمەدا خەوتووە. بۇيە ئەوئەرى پارتى ئىستا عىراقە و ئەوئەرى سەركردە گەنجەكانى يەكىتى لە خالى حازردا پارتىيە.

پارتى كەوا سەرمەستى سەركەوتنى ھەلبۇزاردەكانى ۱۲ ئەيلوولە و بە يەكەمى كوردستان و يەكەم حزبى عىراق دەرچووە، دەيەوئە بە ھەرشىوئەيەك بوو بەرھەمى ئەم سەركەوتنە لە ھەلبۇزاردە پەرلەمانىيەكانى ھەرىمى كوردستاندا بچنئەو. بۇيە جەختى لە بەرىوئەبىردى ھەلبۇزاردەكان دەكردەو. لەلايەكىش لەو نىگەرانە سەركردە گەنجەكانى يەكىتى بىانەوئە بەرىەك لەدزى پارتى پىكەوئەبنىن. ئەم فۇبىايە ھەتا ئىستاش لاى ھەردوو ھىزەكە ھەيە. لاى يەكىتى پارتى-فۇبىا ھەيە و لاى پارتىش يەكىتى-فۇبىا ھەيە. بۇيە ھەردوو ھىزەكە مەتەمانەيان بە يەكترى نىيە و ھەر جوولەيەكى پىچەوانەى لاىەكىان ئەولاكەى تر رادەچلەكىنئەت.

بزووتنەوئەى گۇران لە ئەنجامدانى ھەلبۇزاردەكان دوودلە و سەرىارى ئەمەش بەشدارى ھەلبۇزاردەكانى كىردووە. بەلام گۇران لەو نىگەرانە دىسان رووبەرووى گىچەلى گەورە بىتتەو. ئەوان ھەست بەو دەكەن ھەندىك ھىزى دەركەكى دەيانەوئە لەسەر حسابى ئەوان يەكىتى بەھىز بەكەن. يەكىتى كەوا بى كەركووك، لە كوردستان دەست و بازووى لەدەستەدا، لە ئەنجامى ھەلبۇزاردەكان دەترسى مەبادا رووبەرووى نوسخەى تازەى ھەلبۇزاردەكانى ۲۰۰۹ و ۲۰۱۳ بىتتەو. بۇيە بەپەلە لە ھەولدايە بەرھەم ئەحمەد سالىح بۇ ناو رىزەكانى بگىرپتەو. گۇرانىش بۇ راستكردنەوئەى تاى تەرازووەكەى ۱۲ مايس، دەيەوئە بە مەيل نەرمى بەلاى پارتىدا فشارىك بختەسەر يەكىتى. راستىيەكەشى يەكىتى لەو دەترسى دىسان لە كوردستان گۇران پەلى دووئە بەدەست بەھىن، بۇيە نھىنى دزايەتىيەكانى بۇ پارتى

هەرچی بەرەو ئیسلاح، بە نابدلی و بەئارامی پشێوازییان لە هەلبژاردنەکان کردوو. ئەوان بەتایبەت یەگرتوو باجی بەشداریکردن و پشێوانیکردن لە حکومەتی هەریمی کوردستان و گشتپرسی دەدەن. لەبەر ئەمە بەشیکی زۆر لە دەنگەکانی خۆیان لەدەستداوه. بەلام کۆمەڵ دۆخیکی جیاوازتری هەبە و هەست بەو دەکرێ تۆزیک دەنگ بەدەستبخت. کۆمەڵ کەوا گوفتاریکی رادیکالی بەرامبەر بە حکومەت هەبووه، دەیهوێ بەری ئەم گوفتارە لە مەزرای سیاسەتدا بچنێتەوه.

ئەوێ دەگوترێ کەوا تاجی سورپرایز و سەروسەمەرەکان پێکدەهێنن هێزێکی تازەیه. هەندیک لە پسیپۆران لەو بڕوایەدان نەوێ نەوێ رێژە دەنگەکانی بەرزدەکاتەوه. هەندیکیش پێیانوابە ئەمە روونادات و بگرە کەمیش دەکات. بەهەر حال نەوێ نەوێ لە دەنگەکانی گۆران بەرخۆدەکات. ئەگەری هەبە نەوێ نەوێ بەهەردوو حالەتی ئەرینی و نەرنینیش سەمەرە بخولقینێت. بەلام لە هەموو ئاشکراتر ئەوێ کەوا پارتي دەنگەکانی زیاددەکات و ئەمەش لە مەزرای سیاسەتی کوردستاندا رەنگدەداتەوه.

ئاکام: ئەم هەلبژاردنە لە ئەزموونی دیموکراتاندن و بەشداری سیاسی هەریمی کوردستاندا بە خالی وەرچەرخان دەناسرێت. گەلیک دیاردە دڵخۆشکەر هەن کەوا دەلین ئەم هەلبژاردنە تارادەیهک تای تەرازووی هیزەکان دەگۆرێت. بەلام هەندیک ئاماژەش پێماندەلین رێژە بەشداری هاوولاتیان بەتایبەت لە سلیمانی و گەرمیان دادەبەزێ و لەو خراپترین سەردەمیکی دووجەمسەری بەرێوێه کەوا بە فاکتەری ناوچەیی بارگاویدەکرێت. ئەمەش ئەگەری هەبە هەموو کایە سیاسییەکانی هەریمی کوردستان لە بازنە دووجەمسەری سەرەکیدا گلباداتەوه کەوا لەم حالەتەدا ناوقەدی ئۆپۆزیسیۆن تەسک دەکاتەوه. لە حالیکدا هەریمی کوردستان لە رۆژگارێکدا بە کە پێویستی بە "یەکیتی دژەکان" هەبە. تەنها سەرکردە گەورەش دەتوانن لەم یەکیتی دژانە تیبگات و یەکیانبخت. واتە: هەریمی کوردستان لەم رۆژگاردەدا هەم دەسەلاتیکی بەهیزی پێویستە و هەم ئۆپۆزیسیۆنێکی بەهیز. تەندروستی پرۆسە سیاسی بەمەوه بەندە.